

3. Рішення Полтавської обласної ради від 23 березня 2005 року: Про затвердження Переліків видів тварин і рослин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території Полтавської області.
4. Фесенко Г.В. Бокотей А. А. Птахи фауни України (польовий визначник). — К.: Українське товариство охорони птахів, 2002. — 411с.
5. Червона книга України. Тваринний світ /за ред. І.А. Акімова. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 600с.

ХАРАКТЕРИСТИКА БІОЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОТОПІЧНИХ УМОВ ІСНУВАННЯ БАЙБАКА ЗВИЧАЙНОГО (МАРМОТА ВОВАС) НА ТЕРИТОРІЇ УРОЧИЩА «ФЕСЕНКОВІ ГОРБИ» ДИКАНСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ

*Біляєва Т.Г., Хмелик Л.В.
Великобудищанська ЗОШ I-III ступенів, ПНПУ ім. В.Г. Короленка*

З метою збереження біорізноманітності, підвищення ефективності екосистем на Полтавщині здійснюються робота щодо створення заповідних об'єктів. Одним з них є Диканський регіональний ландшафтний парк, зокрема його одна з найцікавіших ділянок – урочище «Фесенкові горби», що розташоване вздовж правого берега Ворскли з почленованим рельєфом, має декілька балок та ярів, на схилах яких збереглися фрагменти типових для Полтавщини лучних степів.

Урочище «Фесенкові горби» є цінним рекреаційним природно-заповідним об'єктом, площею понад 70 га. Дана територія є еталонною ділянкою угруповань лучних степів, що є результатом сукцесій цих процесів, оскільки раніше до другої половини XX століття використовувалися як сільськогосподарські угіддя. Зараз, за умови зняття антропогенного впливу спостерігається відновлення природної, типової для регіону рослинності. Дана територія багата на рідкісні рослини, занесені до Червоної книги України та регіонально-рідкісні. Урочище «Фесенкові горби» має лучно-степовий ландшафт із угрупованнями різнотравно-злакових степів, в тому числі і ковилових угруповань, занесених до Зеленої книги України [1, 4, 5].

Степова рослинність урочища зумовлює і особливий склад фауністичних комплексів. Серед безхребетних звичними є представники рядів: прямокрилі, бабки, лускокрилі, рівнокрилі, перетинчастокрилі двокрилі та надземні черевоні молюски. Безхребетні є ланкою в ланцюгах живлення для хребетних, які представлені такими класами як Земноводні, Плазуни, Птахи і Ссавці. Серед птахів найбільш поширеними є види, які належать до лучно-степового комплексу. Загалом орнітофауна урочища представлена типовими комплексами, що підтверджує фауністичну репрезентативність та цінність даної території в соціологічному плані. Типовими серед ссавців крім байбаків є заєць сірий, мишовидні гризуни, кроти, лисиці, косулі.

Для збереження біорізноманітності на Полтавщині здійснюється робота по акліматизації представників тваринного світу. На території степових ділянок ДРЛП, зокрема і урочища «Фесенкові горби» у 1988 році було акліматизовано мисливськими організаціями спільно з науковцями Полтавщини байбака звичайного.

Байбак (*Marmota bobac*) –це тварина, яка належить до ряду Гризуни. Довжина тіла дорослих особин сягає від 40 до 70 см, маса від 2,5 до 9 кг. Хвіст складає біля половини довжини тіла або менше половини. Він густо покритий довгими жорсткими волосинами. Голова трохи сплюснута. Шия коротка. Очі великі, високо розміщені. Вуха дуже маленькі, ноги короткі. Забарвлення сірувато-жовте, бурувате, однотонне. Низ світлий. Зустрічаються байбаки переважно на відкритих ділянках степового типу, зрідка полях. Ведуть денний спосіб життя. Живуть сім'ями. Виривають складні розгалужені нори. Близько 9/10 всього життя байбаки проводять в норах. З'являються на поверхні тільки вранці та ввечері коли немає спеки. Від нори далеко не відходять. Живляться зеленню, корінням, бульбами рослин. Воду зазвичай не п'ють. До рослинної їжі додають і тварин – саранових, молосків, гусінь, лялечки мурашок, що з'їдають разом з травою. Паруються байбаки ранньої весни. Через півтора місяці народжується 3-6 малят, які вже в травні виходять на поверхню. В кінці серпня-вересня байбаки готуються до зими. Більшу частину життя проводять у сплячці, збираючись по 12-15 особин разом. За час зими не харчуються, так як кормових запасів не збирають [2].

На території урочища всього було випущено 57 особин різного віку і обох статей (старі, однолітки, 2-3-х річного віку). На осінь, за даними спостереження егерів, залишилося близько 20 особин, бо не було нір і вони розійшлися в середньому на 4-15 км. у зручні для зимівля місця. Із зими приплуду не було і залишилося 15 особин. Після другої зими вони мігрували до Вершигори (7 особин) і Панькової гори (8 особин), які знаходяться на території урочища «Фесенкові горби». Був приплід 11 особин. Далі спостереження не проводилися. За сучасними даними навесні 2006 року було нараховано більше двадцяти жилих нір байбаків, які розташовані на схилах і в пониззі балок. При спостереженні байбаками і слідами їх життєдіяльності було виявлено, що нори знаходяться на піщаних ґрунтах, є досить глибокими та довгими. Між окремими норами прокладені стежинки в траві, які проторовані в пошуках їжі. Вони стали одним із об'єктів дослідження за пересуванням тварин територією урочища. За самимитваринами спостерігати досить складно, адже вони інстинктивно при наближенні людей, попереджаючи один одного про небезпеку, швидко ховаються до нір. Але, через певний час знову можна спостерігати їхню появу. Найбільш активну життєдіяльність можна спостерігати при гарній сонячній погоді з 8 до 10 години ранку та з 15 до 18 години вечора.

На 2008 рік кількість особин сягала 30, тобто відмічено збільшення байбаків у зв'язку із сприятливими умовами проживання. У 2009 році спостерігалось зменшення особин майже в два рази (15 осіб), це зумовлено зменшенням харчування. Вони мігрували до інших територій, зокрема і гори Вершигори – 40 осіб [3].

В даний період ареал байбака збільшується, в зв'язку з тим, що в 2008 році на полях були відсутні зернові культури, вони почали мігрувати до інших територій, більш сприятливих для харчування, зокрема балка «Пустовітка» – село Балясне, в сусіднє село Андріївка та ін. Таким чином популяція байбака звичайного поширена в яружно-балковій системі в межах Дикансько-Зінківського осередку [3].

На даний час популяція байбака звичайного на території урочища «Фесенкові горби» є життєвою та потребує охорони, а акліматизація байбака звичайного сприяє підвищенню показників зоологічної унікальності

даної ділянки.

Література

1. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Диканський регіональний ландшафтний парк: перший на Лівобережжі України. – Полтава, 2002. – 6 с.
2. Жизнь животных под ред. С.П. Наумова и А.П. Кузякина, т. 6–Москва: Просвещение, 1971- 628 с.
3. Звіт ДП Диканського дослідницького лісного господарства за 2008, 2009 роки.
4. Недоруб О.Ю. Загальні засади формування та перспективи розвитку Диканського регіонального ландшафтного парку // Збірник наукових праць. Екологія. Біологічна наука. Випуск 1, – Полтава, 1999.
5. Регіональний ландшафтний парк «Диканський». Організація території, охорона та рекреаційне використання природних комплексів та об'єктів.– Дніпромісто, 1996.

ПОКАЗНИКИ СТАНУ ТА ПОРУШЕНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІМУННОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Галетка Є.І., Бажан А.Г.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Імунологія сьогодні є дисципліною, що бурхливо розвивається. За останні роки виявлена велика кількість фактів, що дозволяють по-новому поглянути на проблеми в біології та медицині. Ці знання допоможуть досягти кращого розуміння механізмів захворювань людей, покращити їх діагностику і лікування. Встановлено, що у патогенезі великої кількості хвороб беруть участь саме імунні механізми. Ось чому базові імунологічні знання необхідні не лише клінічному імунологу, а й кожному біологу, фізіологу та й, на кінець, кожній освіченій людині [3].

У своїй роботі ми спробували вивчити особливості будови та функцій імунної системи людини та її зміни у боротьбі з інфекціями та під дією різних факторів у дітей.

Ознайомившись з основними поняттями про імунну систему та імунітет, ми спробували зрозуміти роль природних бар'єрів та окремих складових у механізмах імунного захисту, уродженого неспецифічного адаптивного імунітету, специфічного адаптивного імунітету, типи та особливості протиінфекційного імунітету, вияснити сутність аутоімунних процесів, розглянути їх причини та класифікацію.

Основною функцією імунної системи є захист організму від речовин екзо- чи ендогенного походження, які мають ознаки генетично чужої інформації. Це може бути не тільки інформація зовнішнього походження (з докільця, первинно "чужа"), але і генетично змінена своя (у процесі мутацій, пошкодження, денатурації). Тобто імунна система підтримує антигенний і генетичний (інформаційний) гомеостазу в організмі, що поряд з метаболічним і енергетичним аспектами гомеостазу визначає основні передумови існування живих систем [1].

За даними офіційної статистики, первинні імунодефіцитні стани виявляються вельми рідко (1 випадок на 100-1000 новонароджених). Але цей показник слід вважати заниженим через відсутність налагодженої роботи з імунологічного скринінгу.

За період 1997-2005 р.р. у Полтавській області серед дітей раннього віку щорічно виявлялись по кілька первинних імунодефіцитів (див. гра-